

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 966.

CHICAGO, ILL., 18. MARCA (MARCH 18), 1926.

LETO—VOL. XXI.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

KRŠČANSTVO OLJA IN RUDE.

Današnje krščanstvo je krščanstvo olja in rude, trgov in komercializma. Podpira ga kapitalistični svet, ki je to krščanstvo organiziral po svoje in ga rabi za zavajanje ljudskih mas, za iskanje novih trgov, za misijonarenje v paganski in drugih "krivoverskih" deželah in za propagando.

Sosedna Mehika je takemu krščanstvu napovedala boj. Oziroma, katoliška cerkev je v boju proti mehiški revoluciji in jo sabotira od kar je slednja porazila sile reakcije in cerkve ter se polastila vlade. Katoliška cerkev v Mehiki je cerkev mehiških fevdalcev, cerkev ameriških oljnih interesov in cerkev mednarodnega kapitalizma. V politiki katoliška cerkev ni povsod enaka. V Sloveniji npr. deluje pod masko radikalizma kakor ga tolmačijo krščanski socialci, ravno tako en del te cerkve v Italiji in Avstriji. Na Češkem in Poljskem je reakcionarna, v Zedinjenih državah oportunistična (toda protidejavna), v Mehiki pa je srednjeveško reakcionarna in kliče nazaj čase kakršni so bili pred revolucijo in še prej v še temnejših časih.

Mehiška poslanska zbornica je mnogo razpravljala o nevarnosti, ki preti pridobitvam revolucije od take cerkve, in da jih omeji, oziroma odstrani, je sprejela razne odredbe, po katerih se mora ravnati katoliška in druge cerkve v Mehiki. Radi teh odredb se je vlada zamerila papeževemu poslancu v Mehiki in vsemu dobro organiziranemu aparatu papizma. Katoliška cerkev v Mehiki, v zvezi in podpirana od krščanstva olja in rude, od zunanjih kapitalističnih interesov, se je protivila sprejeti ločitev cerkve od države in ni se hotela odreči privilegijev, katere je imela pod prejšnjimi režimi. Zatekla se je k taktiki ščuvanja vernikov proti oblastim ter odprto in tajno intrigira doma in v inozemstvu posebno proti sedanji Callesovi vladi. Oblasti so bile prisiljene deportirati nekaj vatikanskih agentov (duhovnikov, ki niso bili mehiški državljani), kar je cerkev še bolj izrabila v svoji propagandi, s katero slika, kako zverinsko brutalno postopa mehiška vlada s katoličani. Duhovniki s svojimi verniki, katere hujskajo, se v tem ali onem kraju upro ravnati se po regulacijah, nanašajoče se na cerkev, in v takih slučajih morajo

oblasti nastopiti kot oblast, ali pa se podati drhali in krščanstvu Standard Oil in drugih kompanij, ki imajo svoje nekrščanske interese v Mehiki. Mehiske oblasti se ne poslužujejo proti upornim duhovnikom in njihovim pripadnikom sile. Cerkev se je poslužuje! V Tepiku, Nayarit (Mehiko) se je versko zblaznela drhal uprla udati se odredbam vlade. Prišli so jo svariti župan mesta, poslanec Porres in en drug uradnik. Vojaškega spremstva niso imeli. Povedali so vernikom, da je najpametnejše udati se vladnim dekretom, kajti vlada ni proti bogoslužju, ampak proti organizmu cerkve, ki izrablja vero v svoje posvetne namene. Nahujskani verniki jih niso poslušali pač pa jih napadli in razmesarili. Vlada je potem podvzela najstrožje mere. Kdo ima koristi od takega boja? Trije uradniki so umorjeni, ljudstvo bo trpelo posledice, oljni interesi pa intrigirajo naprej in kličejo krščanski svet v boj proti Callesovi vladi.

Zakaj se časopisje v Zedinjenih državah tako interesira za te boje med vlado in cerkvijo v Mehiki? Zakaj se ameriška kapitalistična propaganda ni zanimala niti od daleč toliko za enake boje ki so se vršili pred leti v Franciji in ki se vrše poslednje čase na Češkem? Zanima se za "zatirano" cerkev v Mehiki zato, ker je tako zanimanje v interesu ameriškega kapitalizma, ki provocira mehiško vlado kolikor more in pripravlja to deželo s svojim kupljenim časopisjem na vojno z Mehiko v interesu ameriških finančnih magnatov.

Kongresnik J. D. Boylan je v svojem ogorčenju proti "barbarski Mehiki" v kongresu predlagal, da naj Zedinjene države prekinejo diplomatske odnose z Mehiko, ker slednja preganja "organizirano, priznano religijo".

Ta kongresnik ne ve, ali pa noče vedeti, da je skoro vsaka dežela v enem ali drugem času imela življenski boj z "organizirano" religijo. Imele so ga skoro vse evropske dežele, med njimi današnja Italija, ki se je uprla papeštvu ter mu odvzela njegove dežele in posvetno oblast. Borba "organizirane religije" pred leti v Franciji proti ločitvi cerkve od države in zaplembi cerkvene lastnine je bila borba med reakcijo in temo na eni ter med Francijo napredka na dru-

gi strani. Cerkev v Franciji je imela ogromna premoženja, katerih si ni zaslužila, ampak si jih prilastila s svojimi nekrščanskimi metodami. Napredna Francija je takrat zmagala, izvedla ločitev cerkve od države in s tem dala poštenim katoličanom v Franciji priliko očistiti svojo konfesijo smrdljivih primesi. Sedanji boj napredne delavske in kmečke Mehike ni samo v interesu Mehike, ampak tudi v interesu poštene cerkve.

Callesova vlada se ni udala ultimatuumom ameriškega državnega tajnika, ni se udala grožnjam papeževega nuncija, in se ne bo sedaj, ko je pričelo proti nji gonjo vse organizirano krščanstvo olja in rude — ne radi krščanstva, ampak radi profita in privatne svojine. Mehiko hoče dati zemljo, olje, rude in druge naravne zaklade mehiškemu ljudstvu. Krščanstvo olja in rude je nasprotno tej nameri, ampak bo podleglo vzlic svoji ogromni propagandi in sili ki jo poseduje.

Borba delavstva v tekstilni industriji.

Izmed vsega ameriškega delavstva živi ono, zaposleno v tekstilni industriji, v najbednejših razmerah. Plače so nizke, delo umorno in delovne ure dolge.

Vsi dosedanji poizkusi organizirati to delavstvo v enotno unijo, so se ponesrečili. Kolikor se ga je moglo dobiti v unijo, se je delilo na razne unije, ki so bile večinoma in so še v boju druga z drugo. Radikalizma je bilo v teh unijah mnogo, ampak ves ni bil pošten. Če se delavstvo deli v takih razmerah in tako očitno proti samemu sebi v svojo škodo, je jasno, da imajo pri tem tudi agentje kompanij zelo mnogo zaslug.

V Passaic, N. J., kjer so velike predilnice, traja že več tednov stavka, katero je hotela družba zadušiti s silo. Ni se ji posrečilo, pač pa je dosegla s svojimi nastopi to da se je glas o tej stavki in o razmerah v Passaicu raznesel po vsi deželi.

Stavko vodi "odbor enotne fronte". V začetku stavke so lokalne oblasti kontrolirane od kompanije, terorizirale stavkarje s policijo na konjih, s solznim plinom, zapori, pretepanjem itd. Ali stavkarji se niso pustili ugnati. Nekateri so si nadeli plinske maske in oklopne klobuke, kar je privabilo reporterje newyorških listov. Lokalne oblasti pa so bile neprevidne in tem reporterjem razbile fotografske aparate v vrednosti \$3,500. To je bilo tudi za uredništva kapitalističnih dnevnikov preveč. Poslala so v Passaic aeroplan, da so reporterji jemali slike iz njih. Tako je dobila ta stavka sloves ki bi ga drugače ne mogla dobiti vzlic dobrim strate-

gom na vodstvu, ki vedo kako je treba ustvarjati zanimivosti da pridejo v časopise.

Kompanije so odgovorile s propagando, da vodijo stavko boljševiki ki jo izrabljajo le kot "predvajo za revolucijo".

S temi načini propagande proti stavkarjem ne bodo prišli daleč, kajti nemogoče jim je skriti, da je delavstvo tekstilne industrije potlačeno in izkoriščano bolj kakor delavstvo katerekoli druge velike industrije.

Listi kot je socialistični "New Leader" veliko store v sedanji stavki tekstilnega delavstva. Mnogo socialistov se je podalo iz New Yorka v stavkovno zono, da pomagajo delavstvu izvajati svoje pravice.

75,000 židovskih farmarjev v Zedinjenih državah.

Židovska agrikulturna družba s sedežem v New Yorku objavlja statistiko, iz katere je razvidno da je v Zedinjenih državah 75,000 židovskih farmarjev, ki obdelujejo milijon akrov zemlje, katere vrednost se ceni na \$100,000,000.

Največje židovske farmerske kolonije so v Rusiji, ki so nastale po revoluciji. Ruska vlada je dala zemljo, nekaj orodja ter kolikor je mogla drugih koncesij, bogati Židje v Ameriki in zapadni ter centralni Evropi pa so dali denar za nabavo orodja, strojev in živine. V koliko bodo te židovske kolonije v Rusiji v obdelovanju zemlje uspešne, se še ne more domnevati. Ameriške radi dobrih tržnih zvez uspevajo.

Veliko Židov se peča s poljedelstvom tudi v Palestini, kamor se naseljujejo po vojni, največ iz Rusije in Poljske.

PREMAJHEN LIST.

Aktivnosti naših klubov in naš pokret sploh zahteva večjega "Proletarca". Sotrudniki se množe, treba bi bilo priobčiti mnogo članov za katere v sedanjem obsegu ni prostora, satire in krajše povesti bi privabile več čitateljev — ali vselej, kadar razmotrivamo o povečanju "Proletarca", imamo pred seboj vprašanje gmotnih sredstev. Povečati "Proletarca" ni težko. Plaćati povečane izdatke pa je problem, ki ga uprava sama ne bi mogla rešiti. Odvisno je od vas — od čitateljev in agitatorjev. VAM NE BI BILO TEŽKO DOBITI "PROLETARCU" TOLIKO NOVIH NAROČNIKOV DA BI NA TA NAČN POVEČANI DOHODKI POKRILI POVEČANE IZDATKE. Ne bi šlo, če bo delo agitacije prepuščeno samo nekaterim, najaktivnejšim. Kajti če hočemo, smo v agitaciji za razširjenje "Proletarca" lahko VSI aktivni. VSI pomeni FIGUREN uspeh. In pomeni povečanje "Proletarca". Pripravite se na akcijo v interesu dobrega lista in v interesu gibanja katerega ta list zastopa in se bori zanj enaindvajseto leto. Sodrug in čitatelji, lojalnost za lojalnost!

POTVARJANJE ZGODOVINE.

(Predaval *Ivan Molek* v klubu št. 1. J. S. Z. dne 26. februarja 1926 v Chicagu, Ill.)

Viri: Lida Parce: "Economic Determinism".

Zgodovina je vse ono, kar se je zgodilo v življenju našega sveta in človeštva. Vsi dogodki v toku razvoja od začetka sveta pa do danes so zgodovina. V ožjem smislu so le tisti dogodki zgodovina, ki so zabeleženi in tako ohranjeni v spominu; ampak v širšem smislu spada v zgodovino vse, kar je živelo na svetu. Za boljše razumevanje delimo splošno ali občno zgodovino v dva dela: v prazgodovino ali predhistorično in zgodovino ali historijo. V prazgodovino spada vse ono, kar leži na oni strani najstarejših pismenih podatkov; zgodovina pa sloni na pismenih podatkih in ustnih izročilih.

Zgodovina se mora opirati na resnično življenje in resnične dogodke, drugače ni zgodovina. Zgodba, ki ni resnična, je pripovedka, pravljica ali legenda. Stara navada je, da se ne sme dvomiti v resničnost zgodovine. Zgodovina je resnica. To je res — prava zgodovina je resnica, ako nam je kot taka tudi ohranjena, če je zapisana vsa resnica. Zgodovina ne laže, lahko se pa laže zgodovinar, ki zapiše laž na račun resnice.

In to je predmet mojega nocojšnjega predavanja: pogledati malo v knjige zgodovine in konstatirati, koliko odgovarjajo (knjige) resnici.

Predvsem moram poudariti veliko važnost poznanja in pravega pojmovanja zgodovine. Kajti zgodovina je največja šola in najboljša učiteljica. Vsak inteligenten človek mora poznati zgodovino. Kdor ne pozna zgodovine vsaj v glavnem, to je občne zgodovine, lahko rečem, da ne zna nič. Neki filozof je rekel, da posameznik faktično živi le en trenotek, to je ta trenotek, ki je zdaj. Tega, kar je bilo do tega hipa, ne bo več, in tega, kar pride prihodnji trenotek, še ni — torej živimo le ta trenotek. Iz tega, kar je bilo, se učimo za sedanjost in sklepamo za bodočnost. Zgodovina je vse izkustvo človeštva do danes. Skušnje v prešlosti so šola za sedanjost. Velike važnosti je torej, da delavci študiramo in poznamo zgodovino; ne samo važno, temveč absolutno potrebno je, da poznamo zgodovino. Delavci moramo poznati zgodovino takšno, kakršna je, poznati zato, da jo potem vemo presojati z našega proletarskega stališča, ločiti zgodovinsko resnico od zgodovinskih laži in pojmiti zgodovino vsega človeštva v pravi luči, ker le na ta način se moremo naučiti iz nje to, kar je za delavce važno in potrebno.

Če se vprašamo, kakšna je zgodovina v knjigah, je mogoč samo en odgovor: Zgodovina

je takšna, kakršni so bili in so zgodovinarji. V kakšnem duhu in v čigavem interesu so zgodovinarji pisali zgodovino? To je vprašanje. Odgovor ni težak. Cela armada zgodovinopiscev od začetka do danes je z malimi izjemami pripadala posedujočim in vladajočim slojem. Izjeme pa lahko preštejemo na prste. Vsi ti zgodovinarji so pisali tako kakor so zahtevali ekonomski in moralni interesi tistega razreda, ki je imel sodobno oblast.

Mar pretiravam? Poglejte v popularne knjige zgodovine. Spomnite se drobtin zgodovine, katere so nam dajali v šolah. Prečitajte revna slovenska dela o zgodovini. Kaj je tam? Nič drugega kot dolga kronologija vladarjev, posvetnih in cerkvenih, ter raznih kraljevskih, cesarskih in generalskih junakov in njihovih vojn. Zgodovina je spisana v takem tonu, kakor da so ljudstva živela samo radi vladarjev in njihove slave, vladarji pa so prejeli oblast in pravico vladanja od Boga. Ljudstva, ki so bila mirna in pokorna tlačiteljem, so bila dobra ljudstva, na drugi strani pa so puntarji označeni kot hudobni ljudje in zločinci, ki so prejeli zasluženo kazen, kadar so jih obglavili, sežgali, obesili ali križali. Mejniki raznih dob so vladarske dinastije. Dočim zgodovinar omenja nižje ljudske sloje le mimogrede, skrbno pazi, da zaboga ne pozabi zapisati, kdaj se je rodil in kdaj je umrl ta in ta kralj in cesar in kakšno dobroto je naredil za "blagor svojega naroda". Vsa popularna dela občne zgodovine so eno samo poveljčavanje vladarjev in vladajočih slojev, vladajoče ere in vladajočih navad. Zgodovinarji vseh časov seveda pojejo največjo slavo soji državi in svojim vladarjem, dasi so z zelo redkimi izjemami bili vsi tirani ali pa v pesteh zakulisnih tiranov. Grški zgodovinarji v starem veku so zapisali: "Na svetu sta dva naroda: Grki in barbari". Grki so bili v očeh teh piscev najboljši, vsi sosede okoli njih so pa bili zanič. Stari Rimljani so bili malo boljši. Stari hebrejski pisci, ki so dali kristjanstvu stari testament sv. pisma, so svoje ljudstvo proglasili za "izvoljeno ljudstvo", kateremu je bog Jehova dal oblast, da bo enkrat vladalo vsemu svetu. V srednjem veku se vsa zgodovina suče okrog cerkve, papežev, despotov in plemičev. Ti so bili vse; ljudstva niso štela nič.

Poglejmo zgodovino slovenskega naroda, starejša in novejša dela. Slovenci k sreči nismo imeli svojih kraljev, imeli smo samo kneze, ki so

pa vsi bili silno dobri in blagi možje! Slovenske prazgodovine ni — namreč zapisane. Na vsak način imamo Slovenci najmanj petsto let — če ne več — predhistorične dobe, ki pa je še vedno v temi. Naši pradedje so namreč bili do srede 8. stoletja neverniki, oziroma pagani ali po domače ajdi — in zdi se, da se našim dosedanjim zgodovinarjem ni nič ljubilo brskati po teh časih, kakor da se sramujejo svojih paganskih dedov. Vse naše zgodovine, kar jih imamo do danes, so namreč spisane v klerikalnem duhu. Prve dobe našega ljudstva so torej najkrajše. Zlasti je kratko — in menda najbolj sitno — poglavje o pokristjanjenju Slovencev. Resnica — katere se tudi katoliški zgodovinarji ne upajo tajiti — je namreč ta, da so se Slovenci navsomoč upirali kristjanski veri in borba za pokristjanjenje slovenskega ljudstva je trajala celih dvesto let. Zakaj so se Slovenci branili kristjanstva? Ali so bili morda veliki paganski fanatiki? Niti malo ne. Bili so ekonomski in politični vzroki. Slovenci so videli, da s kristjansko vero prihaja rimska in nemška nadvlada. Oni so videli v svojih starih bogovih, katere so prinesli seboj izza Karpatov, simbol narodne svobode, nova vera jim je pa to svobodo pokopala in jih naredila za hlapce Rima in Dunaja, hlapce rimskih in bavorskih plemiških mogotcev. Zato je tekla kri v bojih s pokristjanjevalci, ki so prinesli v levici križ, v desnici pa meč kakor poje pesnik in katoliški duhovnik Simon Gregorčič:

In prišli so, krstiti jih želeč,
v levici križ, a v desni meč,
in dede naše so krstili
sred dednih, širnih njih planjav;
a ko so krst zvršili,
njih dom je bil in tuji meč krvav.

Ko so Slovence pokrstili s krvjo, se je začela zanje doba narodne in ekonomske sužnosti, katere ni še danes konec. Vsa zgodovina slovenskega ljudstva v teh tisoč letih je zgodovina robstva in izkoriščanja — in izkoriščevalci imajo častno mesto v naši zgodovini. Tisoč let so se rimski in nemški izsesavači pasli na telesu slovenskega ljudstva in naši slovenski zgodovino-pisci pojejo tem izsesavačem veliko slavo. Pogledajte v najnovejšo "Zgodovino slovenskega naroda", katero je izdala Družba sv. Mohorja in videli boste dolgo vrst imen in slik bamberških in habsburških vladarjev, italijanskih in nemških škofov ter druge vrste plemiških tiranov, ki so vsi bili slavni možje: Slovenci so v vseh dobah naslikani kot veren narod, ki je junaško branil sveto vero in umiral za svoje cesarje. Potvora prve vrste! Slovenski narod je krvavel na bojiščih, ker je *moral*; branil je eno tiranstvo proti drugemu tiranstvu. Slovenci so res veliko pretrpeli od Turkov, ni pa res, kar je zapisal zgodovinar, da so naši dedje junaško branili

sveto vero pred krivovernimi Turki. Slovenci so branili pred roparskimi turškimi četami svoje domove, otroke in svoje borno imetje, večkrat so pa morali braniti domače grajščake, ki niso bili nič boljši kot turški roparji. Kakor so prej branili svoje domove pred kristjanskimi osvojevalci, tako so v turških časih branili svoja ognjišča pred turškimi banditi. Da niso bili Slovenci nikdar posebno goreči pripadniki papeške cerkve, dokazuje klerikalni zgodovinar sam, ko priznava, da so Slovenci za časa reformacije kar trumoma prehajali v protestantizem. Zopet je bilo treba nasilja, in prav grdega nasilja, da so katoliški despotje zatrli razkolništvo na Slovenskem in privezali ljudstvo nazaj na staro cerkev.

Zgodovinar, ki je skozinsko pristranski, je moral še enkrat kislo priznati, da to krotko in udano slovensko ljudstvo ni bilo vedno krotko in udano. Do najnovejših časov je bila masa slovenskega naroda kmetška masa. In ta masa, ki je bila tako "verna in pokorna ter zvesta veri, cesarju in gosposki", se je baš v dobi turških navalov dvignila z orožjem v rokah proti domačim krvosesom kakor proti turškim — proti graščakom in cerkvenim tlačiteljem. Bili so splošni kmetjski panti, upor tlačanov proti fevdalni gosposdi zlasti na Dolenjskem, Stajerskem in po Hrvaškem. Bil je boj za "staro pravdo", za pravico in svobodo, ekonomsko svobodo. Boj je bil, revolta slovenskih in hrvatskih kmetov, zoper ravno tiste tirane, ki so vedno pozivali na vojno za sveto vero. In ta doba kmetjskih puntov ima najkrajše poglavje v knjigi zgodovine slovenskega naroda! Ako je imelo slovensko ljudstvo kdaj svojo junaško dobo, je bila ta, doba kmetjskih uporov, njegova junaška doba, najslavnejša, čeprav tragično zaključena doba njegove zgodovine. Zgodovinar omenja kmetjske pante le mimogrede z nalaščno površnostjo, z očitno hladnostjo in obžalovanjem, kakor da je bil izvršen velik zločin, ki se ne bi bil smel izvršiti — kakor so takrat mislili in še danes sodijo vsi iskoriščevalski in tlačiteljski krogi. Mučeniško smrt voditelja kmetov, Matije Gubca, opiše zgodovinar ravno tako hladno in imenuje ga zasramovalno "kmetškega kralja", dasi Matija Gubec ni bil, niti ni hotel biti noben kralj. Voditelji kmetjskih puntov so res marsikaj zagrešili in v marsičem zabredli v svoji priprostosti in neizkušenosti, ampak buržoazni zgodovinarji, ki gledajo na dobo puntov skozi očala takratnih kmetjskih krvnikov, so najmanj poklicani soditi jih.

Slovensko ljudstvo še nima zabeležene svoje prave zgodovine. Pravo, resnično zgodovino je treba še le poiskati, izkopati in izluščiti iz gomile pozablenosti, očistiti falzifikatov in predsodkov ter nanovo spisati. To se prav gotovo zgodi v bližnji bodočnosti.

(Dalje prihodnjič.)

LJUBLJANSKI TIPI

Satirično-psihologični obrazi.

Spisal Josip Suchy.

(Nadaljevanje.)

Trboveljska palača.

Tam v bližini bara, opere, tivolskih nasadov in ljubljanske cottage stoji ponosna zgradba — palača Trboveljske premogokopne družbe. Tedaj v sredini mesta. Mimo se šeta ljubljanska jeunesse doree: ljubljanske lepoticke in dandyji, tudi stare mamice in betežniki obojega spola lazijo tu okrog.

Lep razgled se nudi motrilcu raz oken palače. Od zunaj zgledajo okna majhna, človek bi mislil, da mora biti v notranjosti tema, toda moti se.

Glavni vhod v palačo je v Gledališki ulici. Kar troje vrat te popelje v tempelj. Če stopiš skozi srednja vrata, ti nehote zastoji korak. V vestibulu — da se izrazim kakor se spodobi za palačo — je takoj pri vходу v tla vzdignjena plošča. Vprašal sem portirja — zakaj palača ima portirja — kaj znači ta plošča. Hudomušnež mi je odvrnil, da je pod ploščo tomba, kamor se polože po končanem trudopolnem življenju mumificirani zemeljski preostanki upravnih svetnikov in drugih za dobrobit družbe posebno zaslužnih mož. Mislil sem pri tem nehote na Tutankhamonovo grobnico. Morda so jo postavili pod vtisom vesti o tej zagonetni grobnici. Morebiti bo res tako, kakor meni vratar. Vsaj takoj nad tri stopnice vzvišeni, z različnimi pilastrji in stebri okrašeni balistradi — palača ima balistrade — je v steni vzdignjena velika marmornata plošča, ki je očitno namenjena svrhu, da se ovekovječijo imena mumij v grobnici. Mislím, da bodo vsaj tu notri varne pred grabežljivimi prsti ljubljanskih tatov in vlomilcev. (Op. stavca: Po sklepu teh vrstic se nam poroča, da je tista zagonetna plošča v tleh vestibula zamišljena v svrhu, da se v njo utrdi prozaični strgalnik za obuvala.)

Za balistrado krenejo pota v dveh, odnosno treh smereh. Na desni prideš koncem stopnic skozi steklena vrata v oddelek, kjer se vodijo računi in se pred svetom daje odgovor o imeti in dati družbe. Tu sta knjigovodstvo in glavna blagajna, ki pa med nami rečeno, ni nikdar polna.

Na desni strani balistrade dospeš v svetišče materialnega in strojnotehničnega oddelka. Le-tu se kovarijo načrti in se kar radiografičnim potom odpirajo novi rovi v družbenih rudnikih. Saj. Moderni smo.

To je tedaj visoko pritličje.

V prvem nadstropju, jojhata, to ti je kras in blesek. Kamor pogledaš, vidiš zlato obrobljena vrata, črn mahagoni les iz krajskih gozdov, antišambre (glej palačal), štukaturane in ob stenah z lesom (in kakim!) obdane sobe s fotelji in klubskimi garniturami, da se ti kar sline cede. Povsod ti udarjajo na ušesa prijetno doneče ure v vseh cisih in molih in salon (!) upravnega sveta je seveda — ein Gedicht!! Skratka: pravičnena dežela.

V antišambrih stoje mize za sluga, kjer posedajo kakor apostoli pri zadnji večerji. V kotih so čakališča za posetnike, opremljena s fotelji in mahagoni mizami. Vsak apartman ima 2 WC (še cesar bi sem hodil). V antišambrih stoje tudi omare za obleke.

Čudil sem se, ko sem videl dvigalo ali po domače

lift. Trenotno sicer še ne funkcioniра, pa saj ni treba, ker so še vsi uradniki mladi, čili in zdravi. Le-ta lift se za balistrado izgublja v globini. Morda izginja vendarle v Tutankhamonovi grobnici.

V drugem, tretjem, četrtem in petem nadstropju so stanovanja; na vsako nadstropje pridejo približno tri, kar znači, da so zelo obsežna in prostorna. Videl jih še nisem.

Ker so zgradbo palače forsirali, so žalibog pozabili na napravo centralne kurjave, na žaluzije, kopalni bazen, knjižnico in bufet.

Če omenim, da ima palača svojo elektrarno, svojo telefonično centralo, troje dvigal in pet vhodov, sem izpolnil nalogo in se poslavljam.

Elitni ples.

Skoraj sedem let je preteklo, odkar je mlada so-proga zadnjikrat bila na plesu ter paradirala v svileni robi, dasi jej je njen zaščitnik in soprog svojčas obljuboval nebroj . . . obljub. Od vseh melodičnih obljub so bila pristna zgolj le zagotavljanja stalne naklonjenosti do svoje oboževane Katinke, vse drugo je bila fata morgana. Parček je životaril, kakor je mogel in znal in ko je njiju zakon postal blagoslovljen, enkrat, dvakrat, trikrat, je obema pošla želja po plesu in — svileni robi.

Tinku je nekoč "dober" prijatelj dal dve vstopnici za elitni ples v Narodnem domu. Ves iz sebe prileti k ženicí ter jo ogovori: "Katinka, kaj če bi šla na ples, tako rad bi še enkrat plesal s teboj!" — Kako to prijetno doni na ušesa: še enkrat bi rad plesal s teboj. "In prilika je tu, vstopnici imam." "Seveda bi bilo prijetno," je odgovorila, "toda za naju to ni!" — Sedaj je bil ogenj v strehi. "Zakaj to ni za naju? Ali se imam česa sramovati? Ali nisi še vedno čedna ženska?" (Ona zardi in zanika še enkrat z glavo.) "Seveda, ti si taka, druga bi si obliznila vseh pet prstov . . ." "Tinko, ne bodi otročji in premisli, kaj govoriš. Ali veš, kaj je za ples vsega potreba?" — "Kaj je za ples potreba? Kaj nimaš še poročne obleke?" — "In kaj imam še drugega . . . nič!" Po tem malodušnem "nič" nastane kratek odmor. Juha se je med tem ohladila, nihče je ne pokusi. Tudi nadaljnja jedila se prezro. S slepoto udarjeni soprog, v katerega je nenadoma treščil plesni zlo-dej in ki sedaj meri sobo z velikimi koraki, se oglasi zopet, nakar ga mučenka vpraša: "Ali si ti pripravljen za ta elitni ples?" — Ogenj v strehi. "Kaj pripravljen, kaj nimam fraka, ki je še . . . pa sedaj dosti, hočem in nobene besede več!" — "Še nekaj. Kaj je z otroci?" — "Na te bo pazila stara mati." In debata je končana.

Zagonetno poročno krilo pride najprvo na svetlo. Žalosten pogled! Oblika, kroj in nališp so za današnje dni vpijoč anahronizem in povrhu je še barva tako vzbledela in brez leska. Tudi frak, ki se vzdigne iz groba druge omare, se v svoji gradbi pojavi kot relikvija izza davno prošlih dni. Ti dve častitljivi poročni trofeji sta tedaj podstavki za elitni ples. Toda vsega nadaljnega primanjkuje: treba je napraviti majhen obhod pri prijateljicah in — pump pri prijateljih.

Prijateljice so v gotovih zadevah še najboljša re-sursa. Sicer rade opravljajo, toda radi tega skromnega veselja tudi rade pomagajo. In tako se odpravi plesna kandidatinja utripajočega srca na pot. Povsod so prijateljice presenečene ob tako redkem pojavu in vrste se poljubi in vprašanja tisočerih vrst. Toda slabi glumici se takoj razbere raz nosa, da jo teži nekaj in ko v zadregi išče besede, jo primorajo, da pove, za kaj gre.

In seveda jej pomagajo. Našlo se je prijateljsko posojilo: svilen plašč, tudi traki, pentlje, par atlasovih čevljev itd. Prijateljice sedaj hitro menjavajo vizite in kmalu se je govorilo, kako slabo se mora goditi Katinke v zakonu, ker si ne more nabaviti niti takih malenkosti in da je nerazumno, da se "taki ljudje" sploh še upajo na ples. — Tinko si je medtem izposodil 1000 Din na 6 mesecev, 12% per mese z žirom dveh kolegov.

In nastopil je usodni večer. Skromna večerjica. Molče se napravljata. Le gospod soprog intonira kako krepko kletvico nad tem ali onim gumbom ali gumbnico ali nad fatalnim zgibom v srajci. Naposled sta gotova. Katinka po zatrdilu svojega radosti žarečega soproga izgleda lepa, da izziva poljube. Tudi otroci so polni navdušenja ter tipajo po krasni svileni robi. Voz pridrdra: fijakar, s katerim se je Tinko že pet dni za vrstjo pogajal za ceno in ki se naposled vendar vda, za 100 Din žrtvovati noč. Nato slede še inštrukcije glede luči, glede eventualnih nočnih potreb otrok, nakar odhajata. Stopivši na cesto, se Tinko spomni, da je v omari pozabil vstopnici, hiti nazaj po temnih stopnicah, pri čemer si zlikani cilindri odgrne ob zidu. Nato se vendarle izvrši ekspedicija.

Vstopivšima v dvorano se obema iskri pred očmi, parket je tudi svetel kakor zrcalo in pogledi navzočih se liki bodala vsesavajo v njiju notranjost. Niti za ves svet ne bi hodila po sredini dvorane, nehoti se ogneta na stran ter se preudarno plazita mimo stebrov do prijazne stenske vzdolbine, srečna, da dobita prostorček. Pri kotiljonu plešeta, nakar se šetata seveda zopet ob postranskih stenah. Kak sijaj! Toda nihče se ne zmeni za njiju. Gledata se v zrcalo, popravljajoč si to in ono. Toda zakaj si ne dopadata več? Njuna toaleta je tako . . . antikvirana. Tedaj izpregledata, da ne spadata sem. "Pojdiva!" In gresta . . .

Dolgočasna je bila vožnja domov. Molče sedita v fondu voza in doma vzdihneta, kakor da jima je odvzeto veliko breme. Srečna sta, da najdeta vse v polnem redu. Na vprašanje stare matere, če je bilo lepo, odgovorita: "zelo lepo", nakar ležeta spat. Dvomim, da sta mogla spati.

(Nadaljevanje.)

"Radnik" postane dnevnik.

"Radnik", hrvatsko glasilo 'Workers' Party, sporoča v izdaji z dne 6. marca, da postane dne 1. maja dnevnik, in v ta namen je pričel s preračunano kampanjo za zbiranje fonda petnajst tisoč dolarjev, katere se mora, kot piše, zbrati čim prej. Vsem svojim pristašem so poslali navodila, koliko se od njih pričakuje da zberejo v ta fond in do kedar.

"Radnik" izhaja sedaj trikrat tedensko. Proti koncu prejšnjega leta je bil v občutni finančni krizi, iz katere mu je pomagalo več tisoč dolarjev podpore, ampak dolg ni bil povsem odpravljen. Uprava je razpravljala o stanju lista in imela pred seboj dva izhoda: da list zmanjša, ali pa ga poveča. Če bi ga zmanjšala, bi število naročnikov še bolj padlo. Če ga poveča, je možnost, da se agitacija zanj poživlji in da dobi tudi več tisočakov v fond za dnevnik. Ako so podvzetje ne bi obneslo, se z dnevnikom lahko vsak čas preneha, dobljena sredstva pa se bi porabila za sedanji obseg lista. Ameriški Hrvatje imajo samo en dnevnik; slovenski so trije, trije slovenski listi pa izhajajo od trikrat do petkrat na teden.

"Čisti" pred ogledalom.

Clevelandska "Radnička Borba" polemizira s čikaškim "Radnikom" o "Mednarodni Radnički Obrani", katero so v prejšnem letu ustanovili, oziroma reorganizirali iz prejšnjih podobnih obran, komunisti kot nestransko organizacijo; vsa odborniška mesta v tej Obrani, ki imajo opraviti s financami, so obdržali zase in svoje. "Radnička Borba" pravi, da bi komunisti radi maso. L. 1919, ko so se pojavili, so rekli da jo ne potrebujejo, ampak sedaj je drugače. Oziroma, ni drugače, le oni se "predručajujejo". Ker pod svojo firmo mase ne morejo dobiti, jo skušajo pod drugimi. V politiki so poskusili s "federativno" farmersko delavsko stranko, toda ni bilo uspeha. Poskusili so še s šentpavelsko konvencijo in doživeli še večji fiasco. Več sreče imajo v kolektarskih organizacijah. V času, ko je Rusijo zadela katastrofalna suša, so ustanovili "Priateljke sovjetske Rusije" in nakolektali pod tem imenom visoke vsote. Slikali so se za nestransko organizacijo in na ta način dobili oporo v unijah, na socialističnih shodih in povsod kjer se shajajo delavci. Nabrane vsote so porabili večinoma za najete govornike, člane in agitatorje Workers' Party, ter za subvencijo svojim listom. Tozadevna finančna poročila posebne komisije je svoječasno priobčil tudi Proletarec, medtem ko so jih jugoslovanski "kom." listi zamolčali, ali pa jih predložili po svoje.

Ironija komunistične "Medjunarodne Radničke Obrane", izvaja "R. B.", je v tem, da isti "komunisti", ki s svojimi provokatorsko preračunanimi nastopi poženejo poštene, toda nepoučene delavce v nesrečo, potem kolektajo za njihovo "obrano". Agentje provokatorji, ki so se l. 1919 postavili na čelo komunističnih strank v tej deželi, so na varnem in večinoma delujejo naprej za "revolucijo" v prilog kapitalistične reakcije. Najvneži, ki so nasledili njihovim frazam in verjeli da je revolucija za vogalom in se ima prikazati vsak hip, so ali deportirani, ali v zaporih, ali pa so duševno in fizično izmučeni in resignirani — posledica preganjanja, kateremu so bili po zaslugi "revolucionarnih" agentov izpostavljeni mesece ali par let. Stotine delavcev, ki bi bili danes lahko najboljši agitatorji, so izgubili vero v delavsko gibanje po zaslugi "komunističnih" agentov provokatorjev.

"Komunisti" se v svrhu svojih kolekt poslužujejo vseh sredstev. Kadar kažejo svoje kino-slike, se poslužujejo prave bizniške reklame, računajo visoko vstopnino in potem še kolektajo med avdijenco. Če morejo porabiti v svoj prid kapitalistične politike, store tudi to. Npr., senatorja Boraha so že večkrat izrabljali, zato ker je za priznanje sovjetske Rusije. V resnici je Borah za priznanje Rusije iz bizniškega stališča in pa ker ni toliko zakrtnjen nasprotnik sedanje Rusije kakor prejšnji državni tajnik Hughes in sedanji Kellogg. Ko je bilo pred tedni v senatu na dnevnem redu vprašanje, dali naj senat posreduje v sporu med antracitnimi premogarji in operatorji, je glasoval Borah proti. Ampak taki Borahovi nastopi ne ženirajo "komuniste". Ako jim ime kakega duhovnika more "poslužiti", se ga poslužijo. Npr. škof Brown, ki je drugače dobra duša in verjame, da ga vabijo na svoje shode radi njega in ne radi reklame in kolekt. Na konvencijo "federativne" F.-L. P. l. 1923 so prignali Mother Jones iz enakega razloga.

Zelo radi izrabljajo Debsov sloves med delavstvom

v prid svojih kolekt. Debs je že podal izjave, da je pripravljen pomagati v vsaki akciji, katere namen je bolj za osvoboditev političnih jetnikov, in pripravljen je pomagati komunistom enako kakor članom I.W.W. ali komurkoli. Ob tej priliki je na naslov komunistov dejal, da oni niso mignili niti s prstom za njegovo (Debsovo) osvoboditev, pač pa ovirali kampanjo in odrekli gmotno podporo, ob enem pa govorili, da je za Debsa boljše da pogine v ječi. S tem da se ne ravna po njihovih metodah jim je pokazal, da je on boljši revolucionar kakor oni in da majhnim ljudem ne vrača po zasluženju, ampak z vzgledi.

Denar, ki ga nakolektajo pod pretvezo da gre za obrambo političnih jetnikov, se tudi v tem slučaju večinoma porabi za govornike W.P., ki sicer niso najeti kot taki, ampak so najeti od Obrane za njeno agitacijo. Svoj "prosti" čas pa smejo porabiti kakor jim drago. In tako se dogaja, da ima tak govornik recimo nocoj shod na katerem bo slikal važnost imenovane Obrane, in pripovedoval, da je v njenem "odboru" tudi Debs, škof Brown itd., na kar se prične kolekta. Drugi dan bo ta isti govornik imel "ožje" sestanke, na katerih bo napadal socialistično stranko in Debsa ter agitiral za "komunistično" stranko. Plačan je z denarjem, ki ga je dobil pod pretvezo, da agitira za nestranksko Mednarodno delavsko obrambo.

Kaj je zanimiva novica?

Arthur Brisbane včasih piše, da ako človek ugrizne psa, je to zanimiva novica; če pes ugrizne človeka, magari do smrti, ni novica. Tožba za razporoko med tema ali onima zakoncema sama na sebi ni novica. Če pa toži žena za ločitev zakona radi tega ker je mož preveč česna, je to novica. Tak slučaj se je dogodil v Sacramento, Calif. Ako plešejo mlada, lepa dekleta pripadajoča kaki fanatični, ali boljše, blazni verski sekti, ni to v Ameriki nobena novica. Če pa plešejo petnajstletna do dvajsetletna dekleta v imenu te ali one verske sekte nage, in to celo v snegu, je to novica, ki bi jo večina ljudi najrajše videla z očmi v originalu mesto v listu. Dogodila se je blizu Toledo, Ohio. Ko so pazne oblasti izvedele za ta čudni kult in dekleta aretirale, so izvedele še druge zanimive reči, o katerih so listi takrat obširno pisali.

Nedavno je neki slovenski list pod velikim naslovom "Zvesta žival" na prvi strani prinesel sledečo "novico":

"V Oakland, Calif., je izgubil neki pes svojega gospodarja. Iskal ga je neprestano tri dni in tekal po mestu. Tretji dan je šel končno na streho trinadstropne hiše odkoder je gledal nekaj časa po okolici, potem pa skočil z višočine na cesto in se ubil. Policisti dotičnega dela mesta so psa opazovali vse tri dni in so potem poročali o tem časopisom."

Zanimivo po mnenju "komentatorja" te novice ni to ta da je pes tekal tri dni po mestu in iskal gospodarja, kajti takih psov ki se v mestih izgube je brez števila in tekajo dokler jih ne pograbi "konjederec", ampak zanimivo je to da so vse tri dni tekali za njim policaji in ga opazovali. To pa je "novica"! Nadalje je novica tudi to, da je ta prečudni pes šel po treh dneh neuspešnega iskanja na streho trinadstropne hiše, gledal nekaj časa okrog sebe, in ker mu okolica ni ugajala, je skočil doli in napravil samomor. Psi namreč navadno

ne hodijo na strehe tri ali večnadstropnih hiš, niti se ne zanimajo za naravne krasote. Pri tem psu je nepojasnjeno samo to, kdo mu je odpiral vrata in kdo ga je gнал na streho. Kaj pa, če bi "policija", ki ga je "tri dni opazovala", imela kaj opravka pri temu romanju na streho? Vse je mogoče, posebno v dobi "zanimivih novic" v Californiji.

Čitatelje lepo prosim, da mi oprostite, ako sem jim pokvaril "zanimivo" novico". Ni to samo moja osebna napaka, kajti ves "Proletarec" je tako urejen da "pokvari" skoro vse zanimive novice, zato tudi ni priljubljen kot bi bil če bi prinašal novice (kakršnih par tu omenjam) tako kot se dogode v — uredništvih. — K. T.

Danski parlament sprejel predlogo za odpravo armade in mornarice.

Na Danskem, kjer so socialisti najjačja stranka, se vrši že dolgo boj za odpravo armade in mornarice. Socialistična stranka je izdelala predlogo, ki določa, da se armada razpusti in vojno mornarico odpravi; predloga nadalje določa, da se namesto sedanje armade organizira samo obmejne patrulje in finančne (carinske) straže. Sedanja dansko vojno mornarico bi nadomestile manjše ladje za obrežno stražo. Socialistična stranka je v svoji propagandi za razoborožitev dokazovala, da je velika armada za Dansko brezpomembna, prvič ker je premajhna za obrambo proti velesilam, in drugič, ker pridejo v vojnah v poštev le armade velikih držav. S financiranjem militarizma ima Danska ogromne stroške, ki jih bo po razoborožitvi lahko obrnila na koristnejše ustanove.

Pri tretjem branju te predloge dne 12. marca v danskem državnem zboru je bilo oddanih zanjo 75 proti pa 71 glasov.

Zbirka jugoslovanske književnosti v Newyorški Public Library.

Jugoslovanski odbor prijatelja newyorške Public Library je enkrat v preteklem letu poslal apel na domovinske liste, v katerem jih je prosil za sodelovanje pri zbiranju jugoslovanskih književnih del, listov, rokopisov itd., za newyorško Public Library. Ta odbor sedaj poroča, da je bil odziv zelo slab. Pred nekaj dnevi je razposlal enak apel na tukajšnje jugoslovanske časopisje, katerega svrha je zainteresirati ameriške Jugoslovane, da bi prispevali iz svojih privatnih knjižnic knjige kolikor jih morejo strpeti, stare važnejše rokopise, stare liste, revije in podobno, kajti le na ta način se bo v newyorški javni knjižnici ustanovil zanimiv jugoslovanski oddelček, ki bo služil Amerikanom in Jugoslovanom pri študiranju naše literature in naše zgodovine. Vsi prispevki so lahko bodisi slovenski, hrvaški ali srbski, in če se pečajo z našimi problemi, tudi v drugih jezikih. Mnogo knjig je že izšlo v angleščini, francosščini, italijanščini in drugih jezikih, ki opisujejo Jugoslovane, njihove probleme, boje itd. Vsi taki spisi so tej zbirki dobrodošli.

Pošiljalne stroške plača newyorška Public Library. Kdor želi o tem več informacij, naj piše na Dr. I. Altaraz, (New York Public Library) 476 Fifth Avenue, New York, N. Y.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

KLUBOM J. S. Z. V CRAWFORD COUNTY, KANSAS.

Konferenca kansaških klubov JSZ. se bo vršila v nedeljo 28. marca ob 2. popoldne v Edisonu, Kans. v dvorani kjer navadno zborujemo.

Sodrug, udeležite se tega zborovanja v čim večjem številu. Dobrodošli so nam tudi somišljeniki.

Društva Izobraževalne akcije JSZ. posebno vabimo, da naj pošljejo četrto nedeljo v marcu svoje zastopnike v Edison.

V zimskem času nismo obdržali skupnih zborovanj radi slabih potov. Zima je za nami in s konferencami sejami bomo zopet pričeli. Dolžnost vseh zavodnih delavcev tega okraja je, da pridejo na to prvo konferenco v tem letu in sodelujejo pri razpravah in potem pri izvajanju zaključkov.

Dnevni red konference bo važen in zanimiv. Upamo in računamo, da bomo imeli veliko udeležbo. — Za odbor, A. Šular.

SHOD C. NOVAKA V DETROITU ŠČITILA POLICIJA.

DETROIT, MICH. — Po pošti sem dobil povabilo na "shod slovenskega kluba" delavske (kom.) stranke v Detroitu, ki je bil sklican na dne 6. marca. Za govornika so na plakatih in v listih oglašali Chas. Novaka. Predmet govora, označen na letakih, je bil, "Socialisti, komunisti in SNPJ."

Bom posetil ta shod, da vidim te velike delavske prijatelje, sem sklenil in se ga udeležil.

Shod so med hrvatsko-srbskim delavstvom in med slovenskim zelo kričavo oglašali. Slovenskega je bilo na shodu malo, dasi bi to imel biti slovenski shod. Govor "slavnega" govornika je bil "zanimiv", ravno tako je bil zanimiv predsednik in drugo kar se je vršilo na shodu. C. N. je govoril v spakedrani slovenščini ali hrvaščini ali karkoli je že bilo. Govor sam na sebi je pokazal plidkost človeka, ki se je razglasil za "odrešenika" in "razkrivatelja". Napadal je Jožeta Zavertnika, Zajca in druge, ki po njegovem mnenju niso "tapravi", in nato ves gl. odbor SNPJ. z malim izvzetkom... Podtikal mu je razne nizkotnosti in ga slikal v luči lopovov, pač kot človek ki meri škornje drugim po svojem kopitu...

Blatil je socialiste, toda nerodno, da je med vsemi mislečimi ljudmi, kolikor jih je pač bilo na shodu, sam sebe očrnil. Vsakdo, ki ima količkaj možgan in trohico poštenosti, je moral na tem shodu spoznati, da je Chas. Novak navaden obrekovalec.

Shod se je vršil mirno. Poročila v "Radniku" o skorajšnjem krvolitju in pretepih so konfuzna in zavajajoča. Slovenski socialisti so "Novakov" shod ignorirali. Precej številno pa so bili na njem zastopani "Radnikovci" in drugi "nezadovoljni" elementi detroit-ske jugoslovanske kolonije. Čudno, da se je na tem shodu izražalo sovraštvo proti SNPJ. na način, kakor da je to bolj kapitalistična organizacija, in tudi močnejša, kakor pa npr. Coolidgova administracija.

Sunder uganjajo ti ljudje sedaj tudi z agitacijo v Hrvatski Bratski Zajednici (v kateri so prejšnja Narodna Hrvatska Zajednica, Hrvatska Zajednica Illinois in Zveza društev Sv. Josipa v Kansas City). Agitirajo za delegate in v Detroitu je bilo te agitacije izredno veliko. Vršili so se shodi, sedaj je prišel Zinić, sedaj Novak, v tretje kdo drugi.

Ko je C. N. ozmerjal vse katere je mislil opsovati in izlil vso svojo golido fraz, je sledila kolekta za — mednarodno delavsko obrano —, torej za organizacijo, o kateri kom. trdijo da ni njihova, ampak splošna. Če bi kolektali v kak drug namen, bi uspeh ne bil poseben, pa tudi tukaj ni bil, če se pomisli da je bilo precej udeležencev in da so za Mednarodno Radniško Obrano nabrali samo \$32. Ker je treba da nekdo plača najemnino dvorane, potne stroške "govorniku" in reklamo, je bil finančen uspeh jako nepovoljen. Dobili so več drugi dan, ko so svoje pristaše specialno zgrabili, da naj prispevajo za "Radnika".

No, potem so sledila vprašanja. Najprvo so izzivali klub št. 114 ter ga provocirali, toda reagiral ni nihče. Njegovi člani so prepametni, da bi se vzružali vsled gobeždanja takih "značajev" kakršni so vodili sobotni shod. Ampak Hrvatje (od opozicije) so ostali zvesti svoji navadi in so stavili razna vprašanja.

Vrević, predsednik Hrvatskega doma, bivši komunist in bivši član prosvetnega odbora NHZ., je želel od C. Novaka, da naj pove kdo in kaj je. Ivan Orlič je vprašal Novaka nekaj podobnega, nakar se je pričela rabuka. Charles ni hotel pojasniti, ampak apeliral na svoj "gang", ki je pričel s kričanjem, se dvigati in vpiti "izdajalec" ter podobno. Vrevića je nato policija kapitalistične uprave občine Detroit vrgla iz dvorane.

Kdo je Vrević? Leta 1919-20 je bil eden najaktivnejših komunistov v Detroitu. Navduševal se je ob govorih "agitatorjev" ala Novak, kakor se sedaj drugi, ki bodo čez leto ali dve enako razočarani kakor danes Vrević.

Vrević je bil l. 1920 aretiran radi svojega navdušenja za komunistično gibanje. Agentje provokatorji so ga zapeljali in ga potem denuncirali. Bil je izmed vseh aretirancev dotičnega slučaja najdalj zaprt, in ta zapor je dal Vreviću misliti, pa se je vprašal: Čemu? Zakaj?

V prosvetnem odseku NHZ. je izvedel, da pride v Ameriko neki Bartulović, ki bo nadomestil milwaškega Franka Novaka. Vrević je torej dobil v tistem odboru nekoliko vpogleda kako se importira provokatorje in DEPORTIRA KOMUNISTE. Ali razumete? Ljudi, katere taki importirani provokatorji nahujskajo, se meče v zapor, se jim jemlje državljanske pravice in se jih deportira. Hujskačem se nič ne zgodi.

Chas. Novak ni odgovoril na vprašanja svojih bivših "sodrugov". Zvijal se je in apeliral na "gang". Kadar je "gang" navdušen, je vselej vse "ready" za kraval. Zanimivo je, da Charles piše v svojih listih da so Vrević in tovariši poklicali policijo. Dejstvo je, da je protektirala njegov shod, ne pa Vrevića, o katerem tudi piše, da je nosil na shodu nož, pripravljen na klanje. Ko se je malo pomirilo, je neki meni nepoznan Novakov orjak nahrulil Orliča z besedami: "Njega (Vrevića)

je izbacila policija, jaz bom pa tebe vrgel na prosto." To bi bil lahko storil ker je "orjak" in pa ker je imel za seboj organiziran gang.

Na tak način se je Chas. Novak iznebil neljubih vprašanj in revolucija je rešena, kolekte tudi in "progresivni" blok.

Proti koncu je pričelo sredi dvorane zopet nekaj vreti. Tudi policija je bila poleg. Kaj se je skuhalo, ne vem, kajti imel sem dovolj te komedije ter odšel iz dvorane.

Na pragu mi je ista grupa ki je aranžirala shod, dala v roke letak "progresivnega bloka HBZ.", vsebujoč napade na bivšega hrvatskega komunističnega voditelja Milana Kirina in njegove druge. Letak je bil sestavljen tako, da je te bivše komuniste (sedaj jih menujejo Cvetkovce ali prosvetaše) uvrstil v isto linijo kakor reakcionarje in druge elemente, kateri nasprotujejo taktiki "progresivnog" bloka HBZ.

V poročilih v "Radniku" in "D. S." se govori tudi o shodu "reakcionarjev" združenih v nazadnjaškem bloku HBZ., pri katerem so sodelovali tudi slovenski "socialpatrijoti". Naj tu omenim, da klub št. 114 in naši sodrugi niso sodelovali na nobenem takem shodu. Zavedni slov. delavci, pionirji na polju razredne vzgoje med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki, imajo za seboj mnogo dobro zoranega polja, veliko uspehov, in se jim ni treba opravičevati ter odgovarjati na laži kakega importiranca ali njegove "gange". Napisal sem to poročilo, čitatelji pa naj sodijo kakšni so ti namišljeni "ultraradikalci", posebno na shodih katere jim protektira poleg "gange" tudi policija, čez katero taki radi zabavljajo.

Jos. Mentony.

PETA KONFERENCA OHIJSKIH KLUBOV J. S. Z.

Od prvega do petega zborovanja ohijske konference JSZ. je preteklo približno leto in pol; oba sta se vršila v prijaznem Girardu, Ohio. Rečem v prijazni girardski naselbini zato, ker je malo slovenskih naselbin v tej deželi, ki bi se po krasoti lege mogle primerjati girardski. Ob enem je girardska naselbina prijazna tudi z drugih ozirov, npr. če se vpošteva njena stremjenja po družabnem in socialnem napredku.

Povedali so mi, da živi v tem prijaznem mestecu okrog šestdeset slovenskih družin in precej samskih rojakov. Zaposleni so največ v strojni (usnjarni). Do Youngstowna, O., je le nekaj milj, kjer tudi ni dosti Slovencev. Na nasprotni strani je naselbina Warren, istotako majhna.

Ako vlada med girardskimi Slovenci "idealna slova" ali ne, mi ni znano; najbrž ni vse idealno med njimi, kakor ni nikjer drugje, kajti človeštvo (vštevši ameriške Slovence) še ni doseglo tiste stopnje, na kateri bi moglo svoje razmere in odnose urediti idealno in v zadovoljstvo splošnosti (v kapitalističnem sistemu je to nemogoče, ker kapitalizem bolj degradira kot povzdiguje človeštvo. V kolikor človeštvo napreduje, najsibo v duševnem ali socialnem oziru, napreduje po zaslugi energije posameznikov in nekonformističnih in modernističnih skupin, katere delujejo in se bore za splošen napredek človeštva.)

Vzlic temu ima girardska naselbina lep, prostoren Slovenski dom, na katerega je lahko ponosna. Zanj gre zasluga — kot navadno — manjšini požrtvovalnih, energičnih in po napredku stremječih posameznikov. Naselbina ima več podpornih društev in socialistični

klub, kateri je pravo merilo naselbine na polju prosvete in borbnihi aktivnosti. Ako ima naselbina socialističen klub, je s tem zelo veliko rečeno. Girardski klub ima svojo knjižnico, in če bi bila naselbina večja, bi s svojimi aktivnimi sodrugi pokazal kaj vse zmore združena volja. Oviran je radi malega naših ljudi, ki mu poleg tega da jih je malo tudi niso vsi naklonjeni. Pogoste priredbe so v takih okolščinah torej nemogoče. Naselbina ima mešan pevski zbor "Ljubljanski Vrt", ki se lepo razvija; ima "Mladinsko godbo", kar je tudi razveseljivo. Čeprav razmere niso idealne, naselbina lahko vseeno mnogo doseže, če hoče delati. Mladinska godba kje v Clevelandu ni stvar, kateri bi se morali čuditi, ker je naselbina pač velika, ampak ker jo ima girardska, je umljivo, da je morala iti skozi precejšnje težave. Godba obstoji okrog leto dni, a igra že jako dobro. Lepo je videti te zanimive godbenike v akciji. Je godba ki raste; sestoji iz šolskih malenčkov do zorečih mladencev. V pogovoru o nji mi je rekel naš simpatičar in jako požrtvovalen rojak Anžiček: "Z godbo so zvezani precej veliki stroški. Dosedaj nas stane okrog \$2,800."

To ni visoka vsota sama na sebi, ampak za girardsko naselbino je visoka. In vzlic temu imajo godbo. Mladina je zastopana tudi v pevskem zboru.

Ako človek premišluje o bodočnosti mladine, sprevidi, da se požrtvovalnost nji v prilog izplača. Mladina hoče razvedrila, ki ga tudi dobi, če ne drugje, pa na cestnih vogalih in skrivnih kotih. Daj ji priliko za pošteno razvedrilo, pri katerem se bo ne samo zabavala ampak se tudi učila, pa se je bo poslužila. V Girardu so ji jo dali in je prav za mladino in za naselbino.

Da se zopet povrnem k petemu zborovanju ohijske konference. Večer pred konferenco smo imeli priredbo z bogatim sporedom. Poleg poskočnih zvokov mladinske godbe smo imeli na sporedu tudi nastope pevskega zbora Ljubljanski Vrt, ki je zapel tri krasne pesmi. Sodrugi John W. Slayton iz Pittsburgha, Pa., je bil anleški govornik večera. Slikal je razvijajočo se reakcijo ameriškega kapitalizma, militaristične priprave in vojna hujskanja, govoril je o skrajno škodljivem razjedanju solidarnosti med delavstvom, ki se ne deli samo po frakcijah ampak tudi po narodnostnih v šovinističnem smislu. Rekel je, da se bo moral delavski razred otresti vseh takih hib, če hoče postati močan in odločujoč faktor. Prenehati se bo moral deliti na Irce, Italijane, Poljake, Amerikance, Slovence itd. v šovinističnem smislu, in izvajati mednarodno solidarnost v praksi. Govoril je eno uro. S. Slayton je star, izkušen sodrug in uspešen govornik. Soc. stranka v Pennsylvaniji ga je na svoji zadnji konferenci nominirala za svojega governerskega kandidata. Njegov govor na girardski priredbi JSZ. je bil jako poučen in udeleženci so mu vseskozi pazno sledili.

Naslednji dan (28. februarja) ob 10. dopoldne se je pričelo zborovanje, o katerem je bilo v glavnih obrih poročano v 964. šte. Proletarca. Udeležba je bila precej dobra in obe seji sta potekli v splošnem jako živahno.

Izmed važnejših zaključkov omenjam: Odboru JSZ. ta konferenca priporoča izdajati od časa do časa primerno literaturo (pamflete) za društva Izobraževalne akcije JSZ. Naprimer, "Proletarec" večkrat objavi serijo dobrih člankov o tem ali onem predmetu. V poslednjih tednih je s. Ivan Molek priobčil vrsto člankov pod naslovom "Družba bodočnosti", ki bi jih bilo dobro izdati v posebni brošuri. Slovenci smo v znan-

stveno-socialni literaturi jako revni, medtem ko bi prav take literature veliko potrebovali. Omenjena razprava ima trajen pomen in bi bilo škoda, če se je ne bi izdalo ter razpečalo med delavstvo. Izdatki bi se za JSZ. s takim izdajanjem gotovo povečali, toda zapopasti moramo, da brez nič je vedno nič.

Pri razpravi kako razširiti "Proletarca" so nekateri sodrugi poročali, da pri agitaciji nalete mnogokrat na sledeči izgovor: "Jaz bi si ga naročil, ali stane \$3 na leto, kar za enkrat nemorem plačati." Ako je to eden izmed mnogih znanih izgovorov za odkrižanje Proletarčevega zastopnika, ni tukaj toliko pomembno. Za stalne naročnike in čitatelje Proletarca naročnina \$3 ni previsoka, kajti list sam na sebi je toliko vreden. Faktično seveda stane več, ker se z naročnino in oglasi kolikor jih ima ne izplačuje. K vsaki naročnini je treba torej doplačati toliko kolikor znaša letni primankljaj. Ali za nas je tu vprašanje, kako ga razširiti. Girardska konferenca sugestira upravnemu odboru Proletarca, da v bližnji bodočnosti organizira kampanjo za razširjenje Proletarca in ob tej priliki za dobo kampanje zniža naročnino na \$2, kar bi veljalo za nove naročnike. Če se bi dobilo od 500 do 1.000 novih naročnikov, bi tolikšno povečanje precej pokrilo razliko, ostalih par sto dolarjev morebitnega primankljaja, ki bi nastal samo radi tega znižanja, pa bi se s časoma že kako pokrilo z izrednimi dohodki.

Zelo burna je bila razprava o vprašanju razdelitve ohijske Konference na dve separatne skupine. Nova bi vključevala klube v vzhodnem Ohiju in sosednem delu West Virginije. To je premogarski teritorij. Opozicija je izrazila mnenje, da če se to zgodi, je s tem napravljena razcepitev obstoječe Konference. Potrebno pa je, da se še tesneje združi za skupno delovanje. Argument zagovornikov razdelitve je pa bil, da tukaj ni govora o kaki razcepitvi, ker faktično razen par novo-ustanovljenih klubov drugi iz vzhodnega dela države niso zastopani na tem zborovanju. Tudi je od njih nemogoče pričakovati, da bi bili zastopani, ker je razdalja za pošiljanje delegatov prevelika. Če pa se bi zborovanje vršilo v vzhodnem Ohiju, bi naobratno iz istih vzrokov ne bili zastopani klubi iz Clevelanda, Barbertona, Warrena in Girarda. Opozicija se je končno udala tem argumentom (kako si že rekel, s. Presterl, da smo ves . . . ?)

Ker mi je bilo že nekoliko dolg čas po slovenski metropoli, sem se po končanem zborovanju pridružil clevelandskim sodrugom. Kaj sem vse videl in slišal za časa mojega 36 urnega bivanja v Meki ameriških Slovencev, je pa zgodba sama zase. Anton Garden.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Opozarjamo čitatelje na interesantno predavanje s. Ivana Moleka o potvarjanju zgodovine, ki smo ga pričeli priobčevati v tej številki.

V prihodnji številki bo priobčen zanimiv dopis s. M. Mentonija o "pozivih" na debato v Detroitu in o intrigah ljudi, ki paradirajo pod masko ekstremnih revolucionarjev. Ta dopis bo podal sliko podlosti in strahopetstva, ki odeva osebe katere mislijo da se svet rešuje z intrigami in zavratnostmi.

Sodruge dopisnike, katerih dopisi niso objavljeni v tej številki, prosimo da nam oprostite, kajti ostali so za prihodnjo radi pomanjkanja prostora v tej izdaji.

CANKARJEVA SLAVNOST V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Slavnost petdesetletnice rojstva Ivana Cankarja, ki se je vršila dne 14. marca v dvorani ČSPS. pod avspicijo kluba št. 1 JSZ., je izpadla nad vse povoljno. Udeležba je bila večja kot kedaj poprej. Večje skupine so prišle iz Milwaukee, Waukegana in nekaj iz drugih naselbin.

Program je otvoril s. Chas. Pogorelec, tajnik kluba št. 1, za njim pa je nastopil s. F. Zaitz, ki je govoril o pomenu te slavnosti in Ivanu Cankarju ter njegovih delih.

Skupina članov milwauškega pevskega zbora "Naprej" je zapela pesmi "Budilno" in "Pod oknom". V programu niso bili označeni, zato je bil njihov nastop prijetno iznenadenje, ki so ga udeleženci sprejeli z veseljem na znanje.

S. Andrew Kobal je med dejanji podal daljšo sliko o Cankarjevem življenjepisu — žal pa, da čas ki mu je bil odločen za govor ni bil primeren. Galerija zadaj je vzela odmor za odmor, ravno tako zadnji del dvorane. Vsi ostali so s. Kobalu pazno sledili.

Drama "Hlapci" je bila glavna točka programa. Vprizorjena je bila tako dobro kot je mogoče pričakovati od diletantskega zbora. Ker je bila v programih in preje v listih ter deloma v govoru pred predstavo snov igre precej dobro pojasnjena, so udeleženci razumeli in ji pazno sledili.

Cankarjeva slavnost prošlo nedeljo je v čast in ponos organizaciji, ki jo je priredila in v kredit vsem, ki so pripomogli do njenega uspeha. — C.

MUHE DETROITSKE POLICIJE.

DETROIT, MICH. — V tukajšnjem Hrvatskem domu se je vršil dne 6. marca shod proti "socialistom v SNPJ.", na katerem je Chas. Novak pridno napadal gotove osebe v gl. odboru SNPJ., oziroma večino odbora, obsipaval navzoče s svojimi regularnimi frazami in doživel "veliko manifestacijo", kakor piše v "D. S."

V svojih poročilih o shodu je nagromadil vse polno laži. Hrvata Vrevića prišteva k reakcionarjem, dasi je bil ta Vrević svoj čas res aktiven komunist, bil vržen radi tega v ječo in bil zaprt dalj kot drugi ki so bili v istem času aretirani radi enakega vzroka. Takrat je Vrević spoznal, kaj so provokatorji v delavskem gibanju. Chas. Novak piše v "D. S." v poročilu o tem shodu, da so se slovenski socialisti združili s hrvatskimi klerikalci ter nazadnjaki ter pripeljali na shod policijo, da aretira Chas. Novaka. Policija pa se je potem prepričala, tako piše C. N., da so reakcionar Vrević in njegovi zavezniki tisti ki delajo kraval in ga je zato vrgla iz dvorane.

Pomislite, kako nelojalna je policija v Detroitu do svojih zaveznikov!! Namesto da jih protektira, jih pa pretepa ter meče iz dvorane, zato da Chas. Novak lahko nemoteno govori za — revolucijo. Pa naj še kdo reče, da ni tudi policija revolucionarna! Nemogoče je, da bi tako postopala s svojimi zavezniki kot trdi C. N., in iz tega sklepamo, da je C. N. tisti ki je bil z njo dogovorjen, ne pa njegovi protivniki.

V istem "poročilu" pravi, da so imeli dan pred tem shodom hrvatski nazadnjaki pod vodstvom župnika Šušteršiča shod, kateremu so prisotvovali Jurca, Mantoni, Petrič in Šemrov. Nadalje, da so ti veliki socialisti "pleskali" (on misli ploskali) in odobraval hrvatskim nazadnjakom, "kar je najboljši dokaz, da so z njimi združeni". Ampak ne boste ribarili v kalnem.

Agitacija, ki jo vodite, zveze ki jih imate in pristaši ki se zbirajo okrog vas dokazujejo, da ste vi tista reakcija, za kakršno slikate druge.

V nedeljo 7. marca so se vršile volitve delegatov na konvencijo HBZ. "D. S." piše, da je kandidiral za delegata tudi en policaj hrvatske narodnosti, in česar konstatira, da je kandidatura tega policaja dokaz, "da je reakcija v zvezi s policijo." Tukaj je treba ponovno poudariti, da je policija varovala Novakov shod, da je vrgla iz dvorane človeka ki je Novaku stavil vprašanje in na katerega so potem navalili ne le policija ampak tudi Novakovi ljudje. In dotičnik ki ga je vrgla ven je celo predsednik dvorane v kateri je bil shod! Torej je jasno, če se hoče govoriti o dokazih na tak način, da ste VI V ZVEZI S POLICIJO enako kakor je z njo v zvezi reakcija, KATERI SLUŽITE.

O podlosti teh zavajalcev bomo v bodoče pogostejše pisali, da jih bodo njihovi pristaši toliko preje spoznali. — *Pc.*

POTREBA DELAVSKE VIŠJE ŠOLE.

CHICAGO, ILL. — Zavedno delavstvo v vseh krajih sveta, kjer je močno organizirano, ima svoje višje šole. Tudi v tej deželi imamo že nekaj delavskih šol, naprimer Rand School of Social Science, Brookwood Workers' College, I. L. G. W. College in druge.

"Potreba delavske višje šole" je tema, o kateri bo po seji kluba št. 1 JSZ. dne 26. marca predaval s. Ivan Molek. Bo važno, interesentno predavanje, kakor je bilo zadnje o potvarjanju zgodovine ter prejšnja predavanja v klubu št. 1. Vstop imajo tudi nečlani kluba.

Seja dne 26. marca bo imela pred seboj tudi par točk, tikajočih se našega bodočega zbora. Glasovali bomo kje naj se vrši prihodnji zbor. Zadnji je predlagal tri mesta: Cleveland, Detroit in Chicago. Za enega teh se mora odločiti članstvo JSZ. na splošnem glasovanju, ki je sedaj v teku. Zbor se prične 4. julija.

Sklepali bomo tudi, da-li naj se da naš klub slikati za prihodnjo prvomajsko številko, ki bo vsebovala precej takih slik, kot je razvidno iz naznanil v Proletarcu. Na članstvo apeliramo, da pride na sejo točno ob 8., da nam ostane tako več časa za predavanje in diskuzije. — *P. O.*

Listu v podporo.

V. Izkaz.

CANONSBURG, PA.: J. Žigon \$1; po 50c: A. Baloh, Jos. Samson	\$ 2.00
SPRINGFIELD, ILL.: John Goršek	.50
GLENCOE, O.: Soc. klub št. 2 \$2; Valentin Kobler 50c	2.50
TRIADDELPHIA, W. VA.: Po 50c: L. Zorko, Dominik Hity; Ivana Pavlovch 30c; po 25c: Blaž Česnik, Joseph Zlof	1.80
EXPORT, PA.: Joseph Britz	1.80
LIBRARY, PA.: Mike Primožič	3.60
FOREST CITY, PA.: Soc. klub št. 10 J. S. Z.	22.25
BESSEMER, PA.: Math Vogrich	.60
UNIVERSAL, IND.: Jos. Cizal 50c; Vin. Verhovnik 25c; M. Brunett 20c	.95
CANONSBURG, PA.: Vinc. Jereb \$2; M. Tekavz 75c; po 50c: Albert Hrast, John Terčelj; Frank Pelhan 25c	4.00
Skupaj	\$ 40.00
Prejšnji izkaz	225.49
Skupaj	\$265.49

DRAMSKA PRIREDBA KLUBA J. S. Z. V SHEBOYGANU DNE 21. MARCA.

SHEBOYGAN, WIS. — V nedeljo dne 21. marca priredi tukajšnji klub št. 235 JSZ. svojo drugo predstavo v tej sezoni. Vprizoril bo socialno dramo "Grobovi bodo izpregovorili". Poleg teh bo na programu več drugih točk, med njimi tudi ena šaloigra. Priredba se bo vršila v znani Fludernikovi dvorani.

Kdor je čital opis drame "Grobovi bodo izpregovorili", ki je bil priobčen v Proletarcu, ta bo gotovo prišel, če živi v ali blizu Sheboygana, v nedeljo v Fludernikovo dvorano. V Chicagu je ravno to igro vprizoril klub št. 1 z velikim uspehom.

Na sporedu bo tudi deklamacija "Pravica" in šaloigra "Trije ženini", ki bo vprizorjena kot prva točka programa.

Igral bo Klasichev orkester. Po programu plesna zabava.

Jugoslovansko občinstvo v Sheboyganu in okolici uljudno vabimo, da se te priredbe udeleži v čim večjem številu, kajti imeli boste priliko videti bogat program, kakršni niso pogosti na naših odrih. Na naši zadnji predstavi je bila dvorana nabit po lina. Sedaj računamo na enako udeležbo. Naš namen je zadovoljiti občinstvo v vseh ozirih, in ta namen bomo tudi izvedli. — *Odbor.*

O "DEBATI" V DETROITU.

DETROIT, MICH. — Nasprotniki kluba št. 114 JSZ. v Detroitu razglašajo v javnosti, da si nismo upali sprejeti "poziva" na debato, oziroma da smo ga sprejeli in se potem umaknili.

Detroiti socialisti se nikoli ne umikajo! Mi nismo odklonili "poziva" na debato. Ker pa imamo opraviti z ljudmi ki se poslužujejo v boju proti nam najnižkotnejših sredstev, vsake laži, ki si jo morejo izmisliti, je čisto prav če smo oprezní. Kdor ima opravka z zavratneži, ki samo čakajo na priložnosti da planejo nanj iz zasede, ne bo držal rok v žepu ter mižal ko bo hodil po svojih opravkih.

Prepričani smo, da bo jugoslovanska delavska javnost spoznala te ljudi tudi brez debat. Debate, kakršne so se vršile tu med jugoslovanskimi "komunisti" in eselpisti, se ne morejo imenovati debate, pač pa navadna otročarija. Nam je pod čast ukvarjati se s takimi komedijami.

Dali smo nasprotni skupini pogoje pri našem sprejemu "poziva" za debato, in eden teh je, da se njihov "debator" preje predstavi v delavski javnosti. To so odklonili, češ, da ga hočemo ovaditi in da vprašujemo to v interesu špijonaže. Ni ga tako bedastega človeka v višjih kom. krogih v Ameriki, ki ne bi vedeli da je vladnim in drugim kapitalističnim špijonom poznan vsak vodilni komunist. To se je pokazalo od l. 1919 naprej tudi v Detroitu, pokazalo se je drugod v Michiganu, posebno v "žumi", pokazalo se je povsod, kajti v vsaki komunistični organizaciji so bili in najbrž so še danes najeti špijoni, ki jih plačuje bodisi vlada ali pa kapitalistične detektivske agencije. Ti špijoni so bili in so radikalnejši od najradikalnejšega komuniste. Če se pomisli, da je komunistična stranka (današnja Workers Party) poslala na mednarodni kom. kongres v Evropo dva zastopnika, ki sta bila oba v službi justičnega departmenta, je s tem dovolj povedano. Novakov odbor pa je hotel napraviti vtis, da zahtevamo da se predstavi zato da ga potem ovadimo.

Tako govore samo ljudje, ki so otroče naivni. Prepričan sem, da so bili vodilni hrvatski kom. že mnogo-krat denuncirani, ker je bil tak boj med njihovim ljudstvom zelo v modi tudi v vojnem času. Don Niko Gršković, sedanji zaveznik komunistov, je ves čas ko je bila Amerika v vojni, pozival "lojalne" Hrvate in Srbe, da naj denuncirajo "rdečkarje". Kakor je denunciral hrvatske delavce ki niso hoteli prisegati lojalnost Petru in Aleksandru ter prispevati za njegovo kraljevaško organizacijo, tako je denunciral tudi slovenske. Zotijevci so bili denuncijanti, kraljevaši so bili denuncijanti in poleg teh nahujskanih je mnogo ljudi ki so petolizniki in denuncijanti po naturi. Slovenci niso izjema, ako pomislimo na razne Pirce v vojnem času. Ako bi hrvatski reakcionarci (nekdanji Zotijevci, kolikor jih ni med komunisti) mogli, bi potopili v žlici vode vse Radnikovce in slednji bi pobesili vse zotijeve ako bi imeli to moč. Ker je situacija taka, je poznavalcu odnošajev med njimi čisto lahko sklepati, da se denuncirajo, in ker imajo v tem slučaju zotijevci boljše "strategično" točko, so pač oni glavni denuncijanti. In ali se je komu izmed vodij kaj zgodilo? Kadar se bo, in če bo prizadet poštenjak, bomo mi, kakor vselej in povsod, pomagali pri obrambi!

C. N. ne poznamo drugače kakor iz njegovega provokatorskega delovanja od kar je bil importiran v to deželo. Zato imamo vso pravico zahtevati da se predstavi, da razgrne svojo zgodovino — ako jo ima.

Studi se mi boj ki ga vodijo pod vodstvom tega človeka, tako studi, da bi najrajše če se jih bi popolnoma prezrlo. Ampak to se v bojih ne da. Če lete nate udarci, jih je treba odbijati.

Debate torej nismo odklonili, pač pa smo zahtevali da naj tisti ki hoče z našim predstavnikom debatirati pove kdo je, ako ima pogum in če je v življenju sploh kaj takega storil da je vredno povedati. Če ni, naj vseeno pove kdo da je, dasi se bo v tem slučaju očrnil pred tistimi fanatiki ki mislijo da je človek ki se primerja Leninu svetnik in obdan s krvavo rdečo glorio. — S.

DELAJSKE RAZMERE V NEFFSU IN DRUGO.

NEFFS, O. — Tukajšnji premogovniki obratujejo dva do tri dni, sempatam tudi štiri dni na teden. Kapitalisti ne vprašajo če pičli zaslužek ki ga dobi delavec v teh par dneh zdostuje za njegove življenske potrebščine ali ne. Kaj se briga kompanija za premogarje in njihove družine! Njej je za profit, profit in nič drugega.

Premogarji so organizarni v uniji, nekaj pa nas je organiziranih tudi politično v soc. stranki. Socialistični klub v Neffsu je bil ustanovljen dne 1. januarja to leto; pridružili smo ga k JSZ. Novo leto smo pričeli torej zelo dobro. Žal, da radi slabih delavskih razmer klub ne more zaznamovati tistega napredka ki bi ga rad. Aktivnosti so vsled tega ovirane, so pa tudi drugi vzroki. Kakor vsaka socialistična postojanka, ima tudi ta nasprotnike, kateri bi rajše videli da bi kluba ne bilo. Želje jim ne bodo izpolnjene.

Sodrugji, organizirali smo se ker se zavedamo da je sedanji red krivičen za delavstvo. Organizirani smo v stranki, ki hoče mesto sedanjega reda zgraditi novega — socializem. Mi smo del soc. stranke. Sodrugji in sodruginje, apeliram na vas, delujmo skupno z vsemi močmi za pridobivanje klubu novih članov in "Prole-

tarcu" novih naročnikov. To bo v korist nam in njim ter delavskemu razredu v celoti.

Obenem naznanjam članstvu kluba, da se naše seje v bodoče vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v prostorih s. Fr. Rozmana. Tako je zaključila klubova seja dne 14. februarja. Pridite polnoštevilno na prihodnjo sejo, ki se bo vršila v nedeljo 21. marca. Agitirajte že sedaj med somišljeniki, da pristopijo na tej seji med aktivne borce.

John Mauri, tajnik kluba št. 26 JSZ.

USPEH SKUPNE VOLJE IN ENOTNEGA DELA.

CHICAGO, ILL. — Priredba kluba št. 1 v počast petdesetletnice rojstva slovenskega pisatelja Ivana Cankarja, ki se je vršila v nedeljo 14. marca, je ponovno dokazala, kaj vse zmore skupna volja za skupno delo.

Program, kakršnega smo imeli ob tej priliki, zahteva mnogo dela in mnogo delavcev. Ni lahko imeti priredbe tako pogosto kakor jih ima klub št. 1, če se pomisli, da morajo izvršiti potrebne priprave in potem delo na priredbi večinoma vedno eni in isti člani.

Klub št. 1 se zahvaljuje vsem, ko so pomagali na slavnostni priredbi v spomin Ivanu Cankarju, ki je storil za našo stvar veliko več kakor moremo mi, ne da bi mu bil narod kaj posebno hvaležen. Sedaj, ko ga spoznava, ko je takorekoč prisiljen da ga spoznava, ga spoštuje, ampak v življenju mu je zagrenil marsikakšno uro.

Sodruginjam in prijateljicam, ki so pomagale pri tem ali onem delu, se priporočamo v naklonjenost tudi v bodoče, ravno tako vsem sodrugom in prijateljem, ki so storili vse, da je bila priredba uspešna in udeleženci zadovoljni.

Dramski odsek izreka zahvalo vsem, ki so preskrbeli potrebne stvari za oder in sodelovali, da je vpriporitev "Hlapcev" bila vredna našega namena. — P. O.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Naročila za prvomajsko izdajo "Proletarca" so pričela zadnje dneve pogosto prihajati. Kakor kažejo znamenja sedaj, bo dobila letos precej več naročil kakor lani. Prvenstvo dosedaj ima društvo Sloga št. 1 Jugoslovanske podporne zveze "Sloga" s sedežem v Milwaukee, ki je naročilo štiri sto izvodov. Vsak član dobi en iztis. Društvo Sloga št. 16 SNPJ., istotako milwauško društvo, je naročilo sto iztisov prvomajske številke Proletarca. Ako bi se naročila v vseh naselbinah proporcionalno tako zvišala kakor so se v milwauški, bi se cirkulacija prvomajniške štev. "Proletarca" podvojila od lanske.

Milwaukee ni edina naselbina, ki se je odzvala z naročili. Prihajajo že od povsod, večja in manjša. Vsa so nam dobrodošla, kajti namen vseh je, razširiti list, ki je VREDEN da ga ljudje ČITAJO. Na društva in posameznike, ki naročil še niso poslali apeliramo, naj to čim prej store. Kjer se društva ne bi odzvala, naj se organizira nekaj posameznikov, oziroma vsi ki se zavedajo pomena agitacije ki jo vrši "Proletarec", ter pošljejo naročilo. Prvomajska številka Proletarca mora biti razširjena v vsaki naselbini. Naloga zavednih delavcev je, da jo razširijo.

Ker so stroški z majsko izdajo jako visoki, nabiramo tudi oglase. Oglasi so en vir dohodkov. Če mogoče, dobite kaj oglasov za to številko. Kar jih dobite, morajo biti poslani upravnistvu vsaj do 15. aprila.

Glede slik klubov, pevskih zborov in podobnih slik sporočamo, da naj se jih pošlje uradu Proletarca če le mogoče do konca prvega tedna v aprilu. Ako to nemogoče, tedaj vsaj do 12. aprila. Pogoji glede slik so navedni v 964. številki Proletarca. Na vprašanja odgovarjamo, da sprejememo tudi slike društev, ki so naklonjena našemu gibanju.

S. Zupančič, Star City, W. Va., ki se začasno nahaja v Greensboro, Pa., nas je ponovno presenetil z večjim naročilom knjig. Med drugimi smo mu poslali 24 izvodov knjige "Socializem in vera", katere namerala razpečati med delavci. Nedavno je naročil za \$20 raznih brošur, katere je že razprodal. S. Zupančiču vse priznanje pri delu za širjenje delavske literature. — Kaj pa drugi naši zastopniki, posebno nekateri, ali se ne bi moglo razpečati precej več dobrih knjig in brošur, ako bi energičnejše poskusili?

John Červan, zastopnik Proletarca, Claytonia, Pa., je zopet poslal nekaj naročnin in ob enem sporoča, da postane stalen agitator za razširjenje Proletarca. Proletarec in soc. gibanje v kraju kjer živi ni popularno, zato bo Červan še toliko bolj agitiral.

Za zastopnike so se prijavili Frank Novak, Aurora, Minn.; Gregor Zolgar, Hiawatha, Utah; Frank Homar, Sublet, Wyo.; Ludvik Avsec, Fairport Harbor, O. Razun teh se je prijavilo precej drugih sodrugov in somišljenikov za agitatorje "Proletarca", katerih imena so od časa do časa priobčena v imeniku zastopnikov "Proletarca".

V zadnji izdaji ste lahko čitali o sklepu upravnega odbora za povečanje Proletarca; z delom za povečanje se prične takoj ko bo izvršen ves posel z majsko številko. Da bo povečanje lažje in čimprej izvedeno, je potrebno, da delujemo za ta cilj vsi. Naročniki naj obnove naročnino kakor hitro jim poteče. To je ena izdatna pomoč; agitatorji naj skrbijo, da se število naročnikov stalno veča; to je druga izdatna pomoč. Vsi, ki so s Proletarcem za Proletarca, naj delujejo da postane čim večji in boljši.

Ako naročnine radi gmotnih težkoč ne morete takoj ponoviti, pošljite upravnistvu obvestilo da Proletarca želite prejemati zaeno z zagotovilom, da naročnino obnovite v čimkrajšem času, namreč kakor hitro mogoče.

Dobri časi v sodčkah.

V Sakserjevem dnevniku je dopis, v katerem je tudi sledeči "napredek" izražajoč stavek: "Tukaj je čist zrak lepe ulice in nove palače. Pa kaj palače! Še lepše je ono kar se v njih nahaja, namreč polni sodčki dobrega vinčka. Dobri časi so vsak dan. Vse se rado obrača in vrti okrog rdečih kozarčkov."

To bo enkrat služilo za lep prispevek k zgodovini ameriških Slovencev, ki bo pisala, da so bili (kajti takrat jih ne bo več) učenjci, napredni, junaški in tako dalje samo pri rdečih kozarčkih. Kjer ni bilo kozarčkov, tam jih ni bilo blizu, razen v cerkev.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ." so vplačala društva, socialistični klubi in posamezniki v februarju kot sledi:

Številka društva in kraj:	Vsota.
290, SNPJ, Homer City, Pa.	\$ 6.00
506, SNPJ, Star City, W. Va.	12.00
97, SNPJ, Bessemer, Pa.	1.00
70, SSPZ, Krayn, Pa.	2.00
432, SNPJ, Miners Mills, Pa.	1.00
19, SNPJ, Mineral, Kansas	2.00
20, SNPJ, Ely, Minn.	12.00
209, SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
214, SNPJ, Mullan, Idaho	1.95
147, SNPJ, Cleveland, O.	12.00
38, SNPJ, Kenosha, Wis.	6.00
81, SNPJ, Red Lodge, Mont.	3.00
83, SNPJ, Bingham Canyon, Utah	1.00
102, SNPJ, Chicago, Ill.	12.00
318, SNPJ, Baggaley, Pa.	4.00
477, SNPJ, Cleveland, O.	3.00
245, SNPJ, Lawrence, Pa.	1.50
225, SNPJ, Edison, Kansas, (\$3.00 za l. 1925) ..	5.00
382, SNPJ, Acosta, Pa.	9.00
115, SSPZ, Helper, Utah.	1.00
142, SNPJ, Cleveland, O.	12.00
74, SNPJ, Virden, Ill.	1.00
434, SNPJ, Arma, Kansas	3.00
465, SNPJ, Gillespie, Ill.	1.00
333, SNPJ, Blaine, O.	1.00
Library, Pa. Izobraževalni in zabavni dom ..	4.00

KLUBI J. S. Z. IN POSAMEZNIKI.

69, Herminie, Pa.	1.00
22, Chisholm, Minn.	2.50
41, Clinton, Ind.	2.00
1, Chicago, Ill.	2.50
Jacob Kotar, Warren, O.	.60

Skupaj \$128.05

Tajništvo J. S. Z.

Nova ustanova za zalaganje dobrih knjig po nizki ceni.

V Albany, država New York, se je inkorporirala nova ustanova pod imenom Vanguard Press, katere namen je izdajati dobra književna dela v obliki cenejih knjig, tako da jim omogoči cirkulacijo med širšimi delavskimi sloji. Izdajala bo klasična dela, razprave o socialnih problemih in sploh stvari, ki so vredne da jih človek čita. Poleg že natisnjenih del, ki so večinoma draga (boljše knjige stanejo od dva do \$2.50, mnoge tudi več), bo ustanova zalagala tudi nova dela. Druga, ki so izdana v prejšnji obliki, bo ponatisnila in jih priredila za širšo cirkulacijo.

Gmotna sredstva za to podvzetje je dal The American Fund for Public Service, kajti brez subvencije so take ustanove tudi med Amerikanci nemogoče.

V odboru Vanguard Press so Roger N. Baldwin, Morris L. Ernst, Norman Thomas (socialistični kandidat za župana v New Yorku l. 1925), Scott Nearing in par drugih.

Naročajte knjige iz "Proletarčeve" založbe.

VŠČIPCI.

Sporočilo "Waukeganske pošte".

Cenjenim bralcem, revolucionarcem, vseznalcem, preganjalcem, zavajalcem, spoznavalcem, radikalcem in prispevalcem naznanjamo veselo vest, da se je "Waukeganska pošta" s svojo dobro voljo in vsem svojim inventarjem združila z "Vščipci". Ker je združenje potrebno pri podpornih, gospodarskih in kulturnih organizacijah, bo tudi ta združitev velikega pomena. "W. Pošta" je bila bolj lokalnega značaja, "Vščipci" pa so "mednarodni". Tako bo "W. P." vščipnila v tej koloni semintja napredek ki ni napredek. Pozdravljeni, "Vščipci"! — "W. P."

"Pojdi in stori tako!"

Zato ker si socialist, opravljaj razna dela v društvah zastonj, kajti "narod" od tebe to pričakuje, druge, ki niso socialisti, pa plača kakor se spodobi. Seveda, socialist, pa bi pričakoval plačo! Batine, ne pa plačo! Psovke, ne nagrade! Daj vse kar imaš, delaj dokler ne omagaš, potem te bomo nagnali in te še bolj opsovali, kajti taka je zapoved proti socialistom! — "W. P."

Najboljše so pečene piške.

Na nedeljski predstavi v Chicagu sem si iz igre "Hlapci" tole zapomnil: "Bog sam vedi, čemu se ljudje lasajo! Nazadnjaštvo je dobro, naprednjaštvo je

dobro, najboljše pa so pečene piške!" Tako je Cankar povedal mnenje ljudi, ki so vse in z vsemi, najbolj pa so navdušeni za pečene piške. — *Obiskovalec.*

Jožeta Zavertnika so nekoč v Waukeganu zelo nebratsko sprejeli in necivilizirano pozdravili. Na prošli konvenciji so ga nasledniki tiste šole iz raznih krajev enako "slavili" in "bratsko ljubili". Dne 1. maja pride zopet v Waukegan da govori o pravem bratstvu in svobodi, za katero pa danes, kot izgleda, veliko ljudi še ni zrelih. Torej borimo se da jih napravimo zrele in bojujmo se za svobodo.

V Pittsburghu v gl. stanu HBZ. je kakor pred nevihto. Vse se pripravlja na hudo uro. Pravijo, v uradu in izven urada, da še ni bilo jugoslovanske konvencije v Ameriki, katera bi bila v taki nesigurnosti kakor bo konvencija največje jugoslovanske podporne organizacije meseca maja v clevelandskem Slov. nar. domu. Nekdo, ki je blizu vsem "frakcijam", mi je dejal, da vse in vsi računajo s "tučnjavo". Torej bo na St. Clairju maja bolj vroče kakor avgusta. — *Pittsburghska cekarca.*

Nevesekdo je po prihodu v to svobodno deželo, da jo napravi še svobodnejšo, pogostoma hodil v Pennsylvanijo in se s pittsburghskimi ter okoliškimi "čistimi" posvetoval, kako bi bilo najlažje ubiti J. S. Z. v Penni. To bo lahko, so mu rekli. Prični s shodi, ko ti odideš, naj začne kdo drugi, in pa par Kranjcev dobodi da jih boš imel za orodje. Pričeli so, trošili denar, pa ni šlo.

V JUGOSLAVIJO

vas odpremimo z največjim parnikom. Preskrbimo vam potni list, vize, izkaz izplačil dohodninskega davka in dovoljenje za povratek v Ameriko. Naši zastopniki skrbijo za vas na potovanju. Zastopamo vse parobrodne družbe in odpremimo vas s katerikoli parnikom želite.

DENAR V JUGOSLAVIJO

pošiljamo po najnižjih cenah in vsaka pošiljatev je izročena v najkrajšem času. Poslužite se tega zavoda.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

Imovina nad
\$20,000,000.00

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ceste
CHICAGO - - - - - ILLINOIS.

VARNA BANKA ZA VLAGANJE VAŠIH PRIHRANKOV.

Ni uspeha, jim je poročal. Sedaj, kot vidim, se je lotil Detroita. Mnogo take sreče kot jo je imel pri nas! — *Pittsburška cekarca.*

Najgrša služba je špijonaža. Celo C. N. ne spoštuje tistih par osebic, ki v SNPJ. špijonirajo zanj. Ampak če se že lote takega posla, naj bi vsaj poročale tako kakor se stvari na kaki seji, recimo na seji gl. odbora SNPJ. vrše, ne pa tako, kakor se ne vrše. Drugače so si špijoni vsi podobni v tem, da pozabijo opisati samega sebe, ker pač vrše grd posel. Vseeno, dober tek.

K. T.

Frlanova obdolžitev.

"Progresivni" blok odkriva butlegerje tam kjer jih ni, a svojih ne vidi. Frlan iz Neffsa se je zlagal ko je s. Gardna obdolžil businessa v kakršnem Garden ni-

kdar ni bil. Ali bo "radikalec" F. Frlan toliko pošten in preklical svojo laž v "Radniku" kjer jo je napisal? Pomisli naj, da je tako natolcevanje nečastno! Kaj, če bi o njemu kdo pisal neresnico, kako bi mu bilo? V ostalem naj si Frlan zapomni, da bo dobil priliko še govoriti o tem kar je napisal v "R." o Gardnu.

Soft Drink Parlor.

V Detroitu je "soft" drink parlor, kjer se kuha "trda" rrrlrrrr. Lastnik parlorja je zadovoljen, fantje ki hodijo k njemu so zadovoljni in "nevesekdo" je zadovoljen. Svoji k svojim. — X.

Prispevateljem "Vščipcev".

Ne pišite predolgih stvari. Pišite umljivo, da bo uredniku "Vščipcev" jasno kaj hoče dopisnik povedati.

Agitirajte za razširjenje "Proletarca".

**Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".**

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba
za novo društvo. Naslov na list in za tajništvo je:
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

**DR. JOHN J. ZAVERTNIK
ZDRAVNIK IN KIRURG**

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.
Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 7 do 9 zvečer.

6% IN VARNO 6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

**MILLARD
STATE BANK**

**3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.**

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, srede in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

**ČAP'S RESTAVRACIJA
IN KAVARNA**

L. ČAP, lastnik
2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Phone Crawford 1382
Pristna in okusna domača jedila.
Cene zmjerne. Postrežba točna.

FRANK GANTAR se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koka in peska.
1201 Wadsworth Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

**BARETINCIC & HAKY
POGREBNI ZAVOD**

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot reg-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
strumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

TEŽAVNA SREDNJA POT.

Preobložiti želodec z jedili je nevarno. Funkcije vsakega organa se s tem napenja do skrajnosti, telesna moč je znižana in vitalnost izgine. Vzemite si za svarilo mnogo smrtnih slučajev med prominentnimi ljudmi, ki so podlegli akutni neprebavi v najlepši dobi življenja. Ampak na drugi strani: psihološki department University of Chicago

svari, da nikoli ne storite važnega sklepa ali trgovskega dogovora s praznim želodcem. Vaš miselni organizem v tem slučaju ne deluje in je nevarnost, da boste potegnili slabši konec. Trinerjevo Grenko Vino bo pomagalo ohraniti dobro srednjo pot. Pomaga prebavi,

izčišča črevesje in vas drži mentalno in fizično v najboljšem stanju. Vaš drugist ali trgovec ima v zalogi Trinerjevo Grenko Vino, ako ne, pa pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

ORGANIZATORIČNI FOND J. S. Z.

VII. Izkaz.

CLEVELAND, O.: John Filipich \$3; po 25c:

Otto Tekavec, Frank Mikshe, L. Medvešek,

John Fatur, Jos. Jauch. Skupaj\$ 4.25

Prejšnji izkaz 365.87

Skupaj\$370.12

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje soc. kluba št. 27. se vrše dvakrat v mesecu: vsako drugo nedeljo dopoldne in vsako tretjo nedeljo popoldne. Seja tretjo nedeljo v mesecu je namenjena v glavnem za predavanja in diskuzije. — Sodrug, prihajajte redno k sejam in pridobite klubu novih članov!

GIRARD, O. — Seje soc. kluba št. 222 J. S. Z. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 10 dopoldne v Slovenskem Narodnem Domu. Delavci to je vaša organizacija, pridružite se ji! Naš klub ima tudi lepo zbirko knjig. Izposojajte si jih! **TAJNISTVO.**

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

UDOVICA. (I. E. Tomio), povest 330 strani, broširja 75c, vezana v platno	1.00
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.	.30
VIANJEVA BEPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
ZABAVNA KNJIZNICA, zbirka povesti in ertic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALCI. (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.	.45
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLOREJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLOČIN IN KAZEN, E. M. Dostojevskij, roman, dve knjige, 602 strani, vezane	2.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODI-NE PAVLE, (I. Zorec), broširana	.40
ZVONARJEVA HOI, povest, broširana	.65
ZENINI NABE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana ..	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00

JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezana	1.50
III. zv. vezana	1.50
IV. zv. vezana	1.25
V. zv. vezana	1.00
VI. zv. vezana	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50
PESMI IN POEZIJE. BASNI, (Jean de la Fontaine, in francosko prevedel I. Hribar) vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana	.90
POHOŠKE POTI, (Janko Glasar), broširana	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (G. Golar), broš. 90c, vez.	1.25
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Machar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana	.65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana	.50
VOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana	.25
GLEZKE PESMI, (Peter Benruč), trda vezba	.50
TRBOVLJE, (Tome Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Vojslav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana	.50
BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
CARLJEVA ŽENITEV-TRIJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana	.25
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih ..	.75
JULIJ CAZAR, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
NAVAĐEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.25
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), igra v treh dejanjih, broširana	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ROMANTICNE DUBE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	.50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana ..	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN	
BROSURE ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debatata	.30
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kera) ..	5.00